

Helsingfors den 29 november 2007

Ärende: Utlåtande om "Utbildningsstyrelsens ställning, roll och uppgifter samt styrningen av utbildningssektorn i en föränderlig omvärld" (2007:46), diarienummer 78/040/2007

Till undervisningsministeriet

Undervisningsministeriet har den 1 november 2007 begärt Folktingets utlåtande i ovan nämnda ärende. Folktinget önskar avge följande utlåtande:

Allmänt

Undervisningsministeriet har den 28 maj 2007 tillsatt en utredningsman för att bedöma Utbildningsstyrelsens ställning, roll och uppgifter i en föränderlig värld. Utredningsmannen skulle på basen av bedömningen lägga fram sina förslag till ändringar. Utredningsmannen har utfört sitt uppdrag och framlagt ett flertal förändringsförslag.

Enligt Finlands grundlag är landets nationalspråk finska och svenska. Av bestämmelsen framgår principen om vårt lands officiella tvåspråkighet. Bestämmelsen ger uttryck för principen om språklig jämlikhet och påför regeringen och riksdagen en skyldighet när lagar stiftas och även i övrigt verka så att denna princip genomförs.

Enligt grundlagen skall "det allmänna" tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. De språkliga skyldigheterna har enligt grundlagen betydelse för ordnandet av samhällsservicen och kunskapsförmedlingen på det egna språket i skolmiljön och i andra kulturella sammanhang. Vardera språkgruppen har rätt till utbildning på sitt eget språk.

På kommunalnivå handhas undervisningsförvaltningen av en av kommunfullmäktige utsedd bildningsnämnd eller motsvarande. I en tvåspråkig kommun skall undervisningsförvaltningen enligt kommunallagens 16 § ordnas separat för vardera språkgruppen.

På länsnivå stadgas det i 13 § i länsstyrelseförordningen (120/1997) om språklig indelning. I paragrafen konstateras att bildningsavdelningarna vid länsstyrelserna i Södra Finlands län och Västra Finlands län ska ha en särskild svensk enhet för undervisningsväsendet till vilken de läroanstalter hör där undervisningsspråket är svenska. Till de svenska enheternas uppgifter hör att främja den svenskspråkiga befolkningens möjligheter till mångsidiga utbildningstjänster inom länet utgående från befolkningens och arbetslivets behov. De handhar byggnadsprojekt, gemensam elevansökan, fortbildning, prognostisering av utbildningsbehov, rättskyddsärenden, strukturfondsprojekt, utvärdering av basservice mm.

Om undervisningsförvaltningens språkliga indelning på statlig nivå finns stadgat i 4 § i lagen om utbildningsstyrelsen (2003/38) där det konstateras att vid utbildningsstyrelsen skall det dock **alltid finnas en enhet för uppgifter inom den svenskspråkiga utbildningen**. Analogt med denna skrivning stadgas det i förordningen om utbildningsstyrelsen (23.2.2006/149) att vid utbildningsstyrelsen finns en verksamhetsenhet för svenskspråkig utbildning som också har till uppgift att utveckla den svenskspråkiga undervisningen.

Vid undervisningsministeriet finns det ingen särskild enhet som har ett specifikt ansvar enkom för den svenskspråkiga utbildningen. Den svenska servicen och intressebevakningen vid ministeriet bör förbättras.

I utredningsman Lankinens åtgärdsförslag ingår ett förslag till organisationsschema för utbildningsstyrelsen där den "svenska utbildningen" har getts en stabsfunktion under generaldirektören. Enligt traditionell uppfattning har en stab närmast en beredande funktion och utgör ett arbetsredskap för den högsta ledningen. Stabens uppgift är att bereda olika typer av beslut som högsta ledningen fattar.

Ur organisationsschemat framgår inte hur ledningen av den svenska enheten vid utbildningsstyrelsen ska organiseras inte heller den svenska enhetens status inom organisationen. Frågan om vem är förman för den verksamhet som den nuvarande svenska enheten bedriver och för de enskilda medarbetarna är likaså oklar.

Folktinget anser att utbildningsstyrelsens svenska enhet har en viktig och central roll i upprätthållandet av den finlandssvenska utbildningshelheten. Därför måste enheten för svenskspråkig utbildning, liksom hittills, ha en klar status som en egen enhet, med egen ledning och ansvar för den svenskspråkiga utbildningen.

Folktinget anser att man för att förbättra den svenska servicen även vid undervisningsministeriet bör inrätta en svensk tjänstemanna enhet med ett specifikt ansvar för den svenska utbildningen på ministerienivå samt en svensk utvecklingsgrupp på förtroendemannabasis.

I utredningsmannens förslag ingår också skrivningar om att landskapen ska i framtiden ha ett större ansvar för den utbildning som sker i det egna landskapet. För den svenskspråkiga utbildningen betyder denna skrivning att det helhetsansvar som Västra Finlands län och Södra Finlands län bildningsavdelningars svenska enheter har haft för den svenska utbildningen splittras på minst tolv olika aktörer. Nämnade länsstyrelser svenska enheter har också haft ansvar för den svenska utbildningen i landets övriga län.

Uppgiften att främja den svenskspråkiga befolkningens möjligheter till mångsidiga utbildningstjänster i Finland utgående från befolkningens och arbetslivets behov bör även i framtiden skötas på ett ändamålsenligt sätt. En möjlig lösning för detta kunde vara att en instans nära anknytning till utbildningsstyrelsen handhar dessa uppgifter.

Folktinget anser att det är viktigt att en instans på statlig nivå har ett helhetsansvar för den svenskspråkiga utbildningen och att till dess uppgifter hör att främja den svenskspråkiga befolkningens möjligheter till mångsidiga utbildningstjänster i Finland utgående från befolkningens och arbetslivets behov.

Normativa styrfunktioner

Idag fastställs läroplansgrunderna av utbildningsstyrelsen och de riksomfattande målen för utbildningen i vilka ingår även timfördelningen genom en statsrådets förordning. Utredningsman Lankinen föreslår att antalet nivåer på den normativa styrningen skall minskas på så sätt att beredningen av läroplansgrunderna ska ske i

utbildningsstyrelsen och själva fastställandet på ministerienivå. På så sätt höjer utredningsmannen beslutsfattarnivån till ministernivå, dvs. till politiskt ansvarig nivå.

Samtidigt vill utredningsman Lankinen avskaffa statsrådsförordningarna om de riksomfattande målen för utbildningen, de statsrådsförordningar i vilka ingår skolornas timfördelning. I timfördelningen bestäms specifikt hur undervisningstimmar fördelas mellan skolans olika ämnen. Lankinens förslag innebär att en normativ nivå minskas dvs. statsrådet skulle inte ha något att säga om hur skolornas timfördelning skulle se ut i framtiden. En enda minister skulle besluta ensam om både läroplansgrunderna och timfördelningen.

Utbildningens riksomfattande mål som inkluderar timfördelningen måste ses som ett sådant normativt styrningsinstrument varom bör beslutas på statsrådsnivå. Statsrådet är den politiska nivå som bör ta ansvar för utbildningens riksomfattande mål och att dessa står i samklang med Finlands grundlag.

Folktinget anser att förslaget om att läroplansgrunderna i framtiden skall fastställas på ministernivå är bra.

Folktinget kräver att de riksomfattande målen för utbildningen vilka inkluderar timfördelningen även i framtiden skall fastställas genom statsråds förordning.

Enligt Lankinens förslag skall finansieringssystemet utvecklas så att kommunernas finansieringsandel till gymnasier, yrkesutbildning och yrkeshögskoleundervisning slopas och så att kommunernas ansvar för finansieringen av den grundläggande utbildningen utvidgas. Utredningsmannen konstaterar vidare att finansieringssystemet inom utbildningssektorn bör utvecklas på kalkylmässig grund i en mer förenklad och sporrande riktning. Han konstaterar att andelen resultatbaserad finansiering bör utvidgas i all utbildning efter den grundläggande utbildningen.

Folktinget anser att när finansieringssystemet utvecklas bör sådana faktorer som språk och glesbyggd tas i beaktande.

Utbildningsutvärdering

Utredningsman Lankinen föreslår att systemet för utvärdering av utbildningssektorn bör reformeras. Skyldigheterna när det gäller utbildningsanordnarnas självvärdering och den externa utvärderingen bör preciseras. Den externa utbildningsutvärderingen ska koncentreras till en ny statlig inrättning, ett center för utbildningsutvärdering i Jyväskylä.

I Kulturutskottets betänkande 11/2002 konstateras: Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att rådet för utbildningsutvärdering ordnar sin verksamhet så att den svenskspråkiga utvärderingsverksamheten kan skötas på behörigt sätt. Detta förutsätter bland annat adekvata resurser för svenskspråkig utvärdering och en adekvat svenskspråkig representation i utvärderingsrådet och dess sekretariat.

För att utvärderingen av den svenskspråkiga utbildningen skall kunna ske på ett resultatrikt sätt är det viktigt att utvärderingen av de svenska skolorna utvärderas även skilt. Endast på så sätt är det möjligt att analysera den svenska skolan.

Folktinget konstaterar att för den svenskspråkiga utbildningen är det viktigt att i utvärderingscentrets uppgift ingår uppdraget att de svenska skolorna ska utvärderas även skilt från de övriga. För detta ändamål bör det reserveras tillräckligt med både personella och ekonomiska resurser.

Folktinget anser att i utvärderingscentrets styrelse ska finnas minst två representanter för den svenskspråkiga utbildningen.

Läromedel

Utredningsmannen föreslår att produktionen och försäljningen av läromedel med liten upplaga bör avvecklas och att man istället skulle gå in för att bevilja statsbidrag och projektfinansiering för detta ändamål. De svenskspråkiga läromedelsupplagorna är i allmänhet mycket mindre än motsvarande finskspråkiga. Särskilt inom yrkesutbildningen råder det en stor brist på tidsenliga, svenskspråkiga läromedel. Samma sak gäller andra smalare ämnesområden. För att producera läroböcker i något ämne behövs det förutom pengar även kunniga läroboksskribenter samt insikter i vilka läroböcker som behövs.

Folktinget anser att det är viktigt att den svenska skolan på alla nivåer har tillgång till moderna läromedel på svenska. För produktion av läromedel med liten upplaga bör det finnas tillräckligt med ekonomiska medel samt behövliga personresurser.

Övrigt

Utredningsmannen föreslår att det i samband med utbildningsstyrelsen skall inrättas ett institut för läroanstaltsledning som i samarbete med högskolorna sörjer för den utbildning för läroanstalternas ledning som ordnas med budgetmedel. Det är viktigt att detta institut ger utbildning på båda nationalspråken. Ifall det är meningen att detta institut skall ledas av en styrelse eller något motsvarande organ är det självklart att i detta organ skall finnas minst två representanter för den svenskspråkiga befolkningen

Folktinget konstaterar att ett eventuellt institut för läroanstaltsledning ska ha undervisning på både finska och svenska samt att i dess styrande organ ska finnas minst två representanter för den svenskspråkiga befolkningen.

Svenska Finlands folkting

Ulla-Maj Wideroos

Ordförande

Viveca Lahti

Biträdande folktingssekreterare